Adam Wyszkowski
Uniwersytet w Białymstoku

ZJAWISKO „ZIMNEJ PROGRESJI" W PODATKU DOCHODOWYM OD OSÓB FIZYCZNYCH

Wstęp

W praktyce funkcjonowania systemów podatkowych ma zastosowanie wiele mechanizmów wykorzystywanych przez poszczególne państwa (instytucje kształtujące systemy podatkowe i będące ich beneficjentami) do zwiększania obciążeń podatkowych. Jednak rosnąca świadomość podatników w zakresie swoich praw, a także zawarte w konstytucjach gwarancje ich ochrony, sprawiają, że swobodne manipulowanie (w większości przypadków zwiększanie) obciążeniami fiskalnymi nie jest już takie proste[1]. Rządzący (politycy) są zmuszeni zatem poszukiwać bardziej złożonych (często niewidocznych dla przeciętnego podatnika) sposobów zwiększania obciążeń podatkowych, tak aby nie pozostawiły one śladu w świadomości politycznej podatników. Zakładając stosunkowo duże uproszczenie analizy, działania mające na celu zwiększenie wpływów podatkowych do budżetu można podzielić na dwie grupy, tj. działania bezpośrednie (jawne) i pośrednie (ukryte) – jest to umowny podział przyjęty przez autora na potrzeby niniejszego artykułu.

Do pierwszej grupy należy zaliczyć posługiwanie się takimi instytucjami prawnymi, w zakresie kształtowania prawa podatkowego, które utrwalają się w świadomości podatników. Można zatem tu wyróżnić działania polegające na: wprowadzeniu nowego podatku, podwyższeniu stawek podatkowych, likwidacji ulg podatkowych itp.

[1] Przez prostotę należy rozumieć, z jednej strony swobodę we wprowadzaniu nowych podatków lub kształtowaniu konstrukcji podatkowych, z drugiej zaś – brak skutków politycznych powyższych decyzji. Także pewnym aspektem prostoty stanowienia prawa podatkowego w tym znaczeniu może być zakres praw podatników zawartych w ustawach i ich znaczenie oraz ich znajomość przez podatników.

Natomiast do drugiej grupy zaliczyć należy takie działania, które w sposób pośredni przyczyniają się do zwiększania obciążeń podatkowych. Ich zastosowanie nie budzi dużego zainteresowania opinii publicznej, co może wynikać z trudności, jakie niosą te działania w zakresie możliwości wyliczenia wzrostu indywidualnych obciążeń podatkowych. Działania te mają raczej charakter pośredni, nie są przedmiotem powszechnego zainteresowania mediów i nie dotyczą konkretnych podatników czy ich grup. W tej grupie działań można wymienić wzrost obciążeń podatkowych przez – powiększanie katalogu wydatków niestanowiących kosztów uzyskania przychodu (kosztów potrącalnych) – (Ożóg 2003), zmianę struktury obciążeń podatkowych (stosowanie w coraz większym stopniu podatków pośrednich), działania na przedmiocie opodatkowania (próba definiowania poszczególnych kategorii dla celów podatkowych, odmiennie od ekonomicznej istoty poszczególnych wielkości – dotyczy to przede wszystkim pojęcia dochodów czy też kosztów ich uzyskania), wydłużenie terminów zwrotu nadpłaty podatków, ograniczenie zwolnień podmiotowych i/lub przedmiotowych oraz opisywaną w niniejszym artykule tzw. zimną progresję.

Najczęściej zjawisko to powiązane jest ze stosowaniem podatków dochodowych, w których przypadku ustawodawca zdecydował się na wykorzystanie progów podatkowych wyznaczonych wartościowo. Nie oznacza to jednak, że system podatków pośrednich nie jest nią obciążony[2]. Zasadą jest, iż przy wykorzystywaniu wielu stawek podatków obrotowych (np. podatku VAT) na różne kategorie produktów, ich segmentacji dokonuje się na podstawie różnych przesłanek. Jedną z nich może być np. wartość netto danego dobra. Wówczas o tym, jaka stawka będzie obciążała obrót danym towarem, będzie decydować cena sprzedaży. Tak skonstruowany system podatków pośrednich będzie także narażony na skutki „zimnej progresji". Z podatkami pośrednimi (także podatkami przychodowymi) zdecydowanie częściej wiąże się jednak zjawisko premii inflacyjnej, jako pojęcia szerszego od „zimnej progresji". Szerszego z tego względu, iż dotyczy większej liczby konstrukcji podatkowych (Owsiak 1999).

1. Istota „zimnej progresji"

Zjawisko inflacji w aspekcie podatków dochodowych można rozpatrywać w dwóch płaszczyznach (Litwińczuk 1993), tj.:

- oddziaływanie inflacji na wysokość obciążeń podatkowych,
- oddziaływanie podatku dochodowego na inflację.

W pierwszym przypadku inflacja przez zmniejszanie realnych wielkości może wpływać na obciążenia jedynie w powiązaniu z wartościowym precyzowaniem

[2] Zjawisko inflacji w aspekcie sprawiedliwości systemu podatkowego, co do różnych podatków, omówione zostało w (James 1998).

konstrukcji podatkowych. Wkomponowanie zatem takich konstrukcji w system podatkowy nieuchronnie prowadzi do zwiększania obciążeń. Najbardziej niebezpieczne z nich wydaje się właśnie zjawisko „zimnej progresji". Do tego należy zaliczyć także np. ujęcie w sposób wartościowy kwot wolnych od podatku czy też ulg podatkowych.

Z drugiej zaś strony, ustawodawca przez system podatku dochodowego może wpływać na ograniczenie inflacji. Może się to odbywać poprzez zastosowanie odpowiednich instrumentów z zakresu stymulowania określonych działalności (inwestycje, oszczędności) lub ich ograniczania (bieżąca konsumpcja).

Ze zjawiskiem „zimnej progresji" mamy do czynienia w sytuacji wystąpienia trzech elementów, a mianowicie (Grądalski 2004):

- uchwalenia taryfy progresywnej,
- istnienia inflacji,
- braku waloryzacji nominalnych podstaw opodatkowania.

Do tak sprecyzowanych warunków powstania tego zjawiska należy jeszcze dodać konieczność podwyższania podstaw opodatkowania. Jeżeli założyć, iż będą one wzrastać jedynie o wskaźnik inflacji, wówczas będziemy mieć do czynienia z opisywanym zjawiskiem w pełnym tego słowa znaczeniu. Jeżeli natomiast wzrost podstawy opodatkowania będzie wynikał z innych przesłanek, wówczas na wzrost obciążeń fiskalnych danego podatnika będą się składać dwa elementy: wzrost wynikający ze zwiększenia dochodów w ujęciu realnym i nominalnym.

Wspólne istnienie tych elementów sprawia, że mamy do czynienia z ukrytym podwyższaniem podatków, które nie jest usankcjonowane prawnie. Dzieje się tak, ponieważ wraz ze zjawiskiem inflacji istnieje silna presja osób zarobkujących na wzrost pensji w ujęciu nominalnym. To z kolei, w przypadku pewnej grupy podatników, może prowadzić do zakwalifikowania ich dochodów do kolejnych progów podatkowych, czyli do tych obciążonych wyższymi stawkami podatkowymi. Zjawisko to jest szczególnie niekorzystne dla osób, których wynagrodzenia w ujęciu realnym pozostały na względnie takim samym poziomie, zaś w ujęciu nominalnym wzrosły. Przez wzrost tej ostatniej wielkości może zdarzyć się tak, że roczne wpływy danego podatnika mogą zaklasyfikować go do wyższego progu podatkowego, mimo że, jak zauważono, w ujęciu realnym jego zarobki się nie zmieniły. Jeżeli mierzyć jego zdolność podatkową wielkością dochodu będącego podstawą opodatkowania, to bez zmiany tej wielkości (w ujęciu realnym) zostaje on obciążony wyższą stawką podatku. W ten oto sposób, w pewnym sensie bezprawnie, następuje podwyższenie obciążeń podatkowych bez zmiany realnego wymiaru zdolności podatkowej.

Najprostszym sposobem rozwiązania tak powstałego problemu jest indeksacja progów podatkowych o wielkość, która odzwierciedla spadek realnych wielkości stanowiących podstawę naliczania podatku. W przypadku podatków dochodowych może to być bądź wskaźnik inflacji, bądź wskaźnik przeciętnego wzrostu

wynagrodzeń. W przypadku podmiotów gospodarczych, dodatkowymi elementami ograniczającymi wpływ inflacji na obciążenia podatkowe może być także przeszacowanie składników majątku oraz urealnienie odpisów amortyzacyjnych (Litwińczuk 1993). Innym sposobem, choć znacznie rzadziej wykorzystywanym i trudniejszym, jest określenie podstawy opodatkowania w wielkościach fizycznych. Polega on na przypisaniu poszczególnym wielkościom fizycznym określonej stawki podatku. Ta forma wymaga także urealniania, jednak nie podstawy opodatkowania, a samej wielkości podatku. Do zminimalizowania skutków dewaluacji wymiarów podatkowych formę tę zastosowano w odniesieniu do wprowadzonego w 1984 r. podatku rolnego (Gajl 1992).

2. Wskaźniki indeksacji progów podatkowych

W polskich przepisach regulujących podatek dochodowy od osób fizycznych ustawodawca zawarł regulacje, które miały teoretycznie wykluczyć wpływ inflacji na obciążenia podatkowe. W pierwszej ustawie z roku 1991[3], zgodnie z art. 27 ust. 3, przedziały dochodu podlegającego opodatkowaniu podatkiem oraz kwota wolna, poczynając od 1993 r., miały podlegać, w każdym roku, podwyższeniu w stopniu odpowiadającym wskaźnikowi wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Zgodnie z ust. 4 minister finansów ustalał skalę podatku dochodowego na każdy rok podatkowy z uwzględnieniem wcześniej wskazanej wielkości. Zatem wielkością, która miała urealniać kwotę wolną oraz progi podatkowe, był wskaźnik przeciętnego wzrostu miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w okresie trzech kwartałów roku poprzedzającego rok podatkowy w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego. Takie uregulowania obowiązywały do 2003 r. w zakresie kwoty wolnej i 2004 r. w zakresie progów podatkowych.

Następnie, zgodnie z art. 27 ust. 4 i 5, kwota, o którą zmniejsza się podatek lub zaliczkę, oraz przedziały dochodu, podlegającego opodatkowaniu, podlegają w każdym roku podatkowym podwyższeniu w stopniu odpowiadającym wzrostowi cen towarów i usług konsumpcyjnych w okresie pierwszych trzech kwartałów w roku poprzedzającym ten rok podatkowy w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego. W tym przypadku ustawodawca postanowił indeksować te wartości już o inną wielkość, a mianowicie o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych. Począwszy od 01.01.2004 r. zapisy mające uchronić podatników przed wzrostem obciążeń fiskalnych pod wpływem inflacji zostały uchylone. Nie oznaczało to braku działań ustawodawcy w tym zakresie, ale zmiana ta sprawia, że działania te nie były już wymuszane ustawą.

[3] DzU 1992.80.350.

3. „Zimna progresja" w polskim podatku dochodowym od osób fizycznych

Jak już wspomniano, w celu wykazania opisywanego zjawiska, za dane do obliczeń przyjęto skalę podatku dochodowego od osób fizycznych, który funkcjonuje w Polsce od 1991[4] r. Od momentu wprowadzenia tego podatku zastosowanie znalazła skala progresji szczeblowej (Gaudamet 2000) z trzema progami podatkowymi oraz kwotą wolną od podatku[5]. Dopiero od 2009 r. liczba progów zmalała do dwóch z nadal obowiązującą kwotą zwolnioną od opodatkowania – tzw. minimum podatkowe.

W tabeli 1 przedstawiono obowiązujące w Polsce skale podatkowe w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych.

Tabel 1. Progi podatkowe w ramach podatku dochodowego od osób fizycznych w Polsce w latach 1992–2009

Rok 1992		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		**Podatek wynosi**
ponad	**do**	
	64 800 000	20% podstawy obliczenia minus kwota 864 000
64 800 000	129 600 000	12 096 000 + 30% nadwyżki ponad 64 800 000
129 600 000		31 536 000 + 40% nadwyżki ponad 129 600 000
Rok 1993		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		**Podatek wynosi**
ponad	**do**	
	64 800 000	20% podstawy obliczenia minus kwota 864 000
64 800 000	129 600 000	12 096 000 + 30% nadwyżki ponad 64 800 000
129 600 000		31 536 000 + 40% nadwyżki ponad 129 600 000
Rok 1994		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		**Podatek wynosi**
ponad	**do**	
	90 800 000	21% podstawy obliczenia minus kwota 1 212 000
90 800 000	181 600 000	17 856 000 + 33% nadwyżki ponad 90 800 000
181 600 000		47 820 000 + 45% nadwyżki ponad 181 600 000

[4] Właściwie podatek ten funkcjonuje od 1992 r., bowiem był to pierwszy rok, za który podatnicy podlegający obowiązkowi podatkowemu zapłacili ten podatek.

[5] Analizując dokładnie funkcjonującą skalę pod katem techniki podatkowej, należałoby stwierdzić, iż funkcjonowały cztery progi podatkowe. Jednak prawdopodobnie dla uwypuklenia stosowanego minimum podatkowego przyjęto formułę trzech progów wraz z kwotą wolną.

Rok 1995		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	12 400,00	21% podstawy obliczenia minus kwota 165,60
12 400,00	24 800,00	2 438,40+ 33% nadwyżki ponad 12 400,00
24 800,00		6 530,40 + 45% nadwyżki ponad 24 800,00
Rok 1996		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	16 380,00	21% podstawy obliczenia minus kwota 218,40
16 380,00	32 760,00	3 221,40 + 33% nadwyżki ponad 16 380,00
32 760,00		8 626,80 + 45% nadwyżki ponad 32 760,00
Rok 1997		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	20 868,00	20% podstawy obliczenia minus kwota 278,20
20 868,00	41 736,00	3 895,40 + 32% nadwyżki ponad 20 868,00
41 736,00		10 573,16 + 45% nadwyżki ponad 41 736,00
Rok 1998		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
Ponad	do	
	25 252,00	19% podstawy obliczenia minus kwota 336,30
25 252,00	50 504,00	4 461,28 + 30% nadwyżki ponad 25 252,00
50 504,00		12 036,88 + 40% nadwyżki ponad 50 504,00
Rok 1999		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	29 624,00	19% podstawy obliczenia minus kwota 394,80
29 624,00	59 248,00	5 233,76 + 30% nadwyżki ponad 29 624,00
59 248,00		14 120,96 + 40% nadwyżki ponad 59 248,00
Rok 2000		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
Ponad	do	
	32 736,00	19% podstawy obliczenia minus kwota 436,20
32 736,00	65 472,00	5 783,64 + 30% nadwyżki ponad 32 736,00
65 472,00		15 604,44 + 40% nadwyżki ponad 65 472,00

Rok 2001		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	37 024,00	19% podstawy obliczenia minus kwota 493,32
37 024,00	74 048,00	6 541,24 + 30% nadwyżki ponad 37 024,00
74 048,00		17 648,44 + 40% nadwyżki ponad 74 048,00
Rok 2002		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	37 024,00	19% podstawy obliczenia minus kwota 518,16
37 024,00	74 048,00	6 516,40 + 30% nadwyżki ponad 37 024,00
74 048,00		17 623,60 + 40% nadwyżki ponad 74 048,00
Rok 2003 – 6		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	37 024,00	19% podstawy obliczenia minus kwota 530,08
37 024,00	74 048,00	6 504,48 + 30% nadwyżki ponad 37 024,00
74 048,00		17 611,68 + 40% nadwyżki ponad 74 048,00
Rok 2007		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	43 405,00	19% podstawy obliczenia minus kwota 572,54
43 405,00	85 528,00	7 674,41 + 30% nadwyżki ponad 43 405,00
85 528,00		20 311,31 + 40% nadwyżki ponad 85 528,00
Rok 2008		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	44 490,00	19% podstawy obliczenia minus kwota 586,85
44 490,00	85 528,00	7 866,25 + 30% nadwyżki ponad 44 490,00
85 528,00		20 177,65 + 40% nadwyżki ponad 85 528,00
Rok 2009		
Podstawa obliczenia podatku w złotych		Podatek wynosi
ponad	do	
	85 528,00	18% podstawy obliczenia minus kwota 556,02
85 528,00		14 839,02 + 32% nadwyżki ponad 85 528,00

Źródło: na podstawie art. 27 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Na podstawie określonych w ustawie kwot zmniejszających podstawę obliczenia podatku można wyliczyć kwotę dochodu, którą ustawodawca zwolnił z opodatkowania. Jej wysokość została przedstawiona w tabeli 2[6]. Mówiąc o kwocie wolnej, w teorii opodatkowania często utożsamia się jej wysokość z postulatem zwolnienia z obowiązku podatkowego takiej części dochodu, która pozwalałaby na zaspokojenie najbardziej elementarnych potrzeb człowieka. Jednak krótka analiza tej części prawnej konstrukcji podatku dochodowego obwiązującego w Polsce pozwala mieć duże wątpliwości, czy ta argumentacja rzeczywiście kierowała ustawodawcą w momencie jej stanowienia.

Tabela 2. Wielkość dochodu zwolniona z podatku dochodowego od osób fizycznych w latach 1992–2009

Wyszczególnienie	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Dochód zwolniony	432	432	577	789	1040	1391	1772	2078	2296	2596	2727	2790	2790	2790	2790	3013	3089	3089

Źródło: obliczenia własne na podstawie art. 27 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Jeżeli potraktować za dane wyjściowe wielkości precyzujące skalę podatkową w 1992 r. oraz wskaźnik wzrostu przeciętnego wynagrodzenia i wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych (tabela 3), można wyliczyć, jakie wartości poszczególnych progów powinny obowiązywać w kolejnych latach podatkowych.

Tabela 3. Dynamika zmian przeciętnego wynagrodzenia oraz cen towarów i usług konsumpcyjnych w latach 1993–2008

Wyszczególnienie	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Zmiana przeciętnego wynagrodzenia – rok poprzedni = 100	125,4	135,4	131,8	126,5	124	116,7	112,5	111,6	108	102,6	104,2	104	103,9	104,1	108,6	109,4
Zmiana cen towarów i usług konsumpcyjnych – rok poprzedni = 100	134,6	130,7	126,8	119,4	114,8	111,6	107,4	110,4	105,5	101,8	101,1	104,3	102,4	101,0	102,5	104,2

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS (1994–2009).

Jeżeli ustawodawca zdecydowałby się na waloryzację kwoty wolnej o jeden ze wskaźników przedstawionych w tabeli 3, to dochód zwolniony kształtowałby się w latach 1993–2008 w sposób zaprezentowany w tabeli 4. Z przedstawionych danych wynika, iż urealniona wielkość dochodu wolnego od podatku odbiegała od wartości zawartych w ustawie podatkowej w każdym z analizowanych lat.

[6] W obliczeniach pominięto uregulowania art. 63 § 1 ordynacji podatkowej dotyczące zaokrągleń kwot należnego podatku.

Tabel 4. Wielkość dochodu zwolniona z podatku dochodowego od osób fizycznych w latach 1993–2008 przy uwzględnieniu wskaźników zmian przeciętnego wynagrodzenia oraz zmian cen towarów i usług konsumpcyjnych

Wyszczególnienie	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Dochód zwolniony określony w ustawie	432	577	789	1040	1391	1772	2078	2296	2596	2727	2790	2790	2790	2790	3013	3087
Dochód zwolniony skorygowany o wskaźnik zmian przeciętnego wynagrodzenia	542	781	1040	1316	1725	2068	2338	2562	2804	2798	2916	3032	3150	3280	3562	3896
Dochód zwolniony skorygowany o wskaźnik zmian cen towarów i usług	581	754	1000	1242	1597	1978	2232	2535	2739	2776	2807	2927	2997	3027	3103	3233

Źródło: obliczenia własne na podstawie art. 27 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz GUS (1994–2009).

Podobna sytuacja występuje w zakresie kwot określających granice poszczególnych progów podatkowych. Tutaj także, mimo dokonywanych zmian, ich wielkości odbiegały od tych, jakie realnie zostały ukształtowane przez wielkości rynkowe (tab. 5).

Tabela 5. Wielkości kwot granicznych progów podatkowych podatku dochodowego od osób fizycznych w latach 1993–2008 skorygowane o wskaźniki zmian przeciętnego wynagrodzenia oraz zmian cen towarów i usług konsumpcyjnych

Lata	Kwoty określające granice progów podatkowych					
	obowiązujące w poszczególnych latach		skorygowane o wskaźnik zmian przeciętnego wynagrodzenia		skorygowane o wskaźnik zmian cen towarów i usług konsumpcyjnych	
1993	6 480	12 960	8 126	16 252	8 722	17 444
1994	9 080	18 160	12 294	24 589	11 868	23 735
1995	12 400	24 800	16 343	32 686	15 723	31 446
1996	16 380	32 760	20 721	41 441	19 558	39 115
1997	20 868	41 736	25 876	51 753	23 956	47 913
1998	25 252	50 504	29 469	58 938	28 181	56 362
1999	29 624	59 248	33 327	66 654	31 816	63 632
2000	32 736	65 472	36 533	73 067	36 141	72 281
2001	37 024	74 048	39 986	79 972	39 060	78 121
2002	37 024	74 048	37 987	75 973	37 690	75 381
2003	37 024	74 048	38 579	77 158	37 431	74 863
2004	37 024	74 048	38 505	77 010	38 616	77 232
2005	37 024	74 048	38 431	76 862	37 913	75 825
2006	37 024	74 048	40 007	80 013	38 292	76 583
2007	43 405	85 528	43 447	86 894	39 249	78 498
2008	44 490	85 528	47 531	95 063	40 898	81 795

Źródło: obliczenia własne na podstawie art. 27 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz GUS (1994–2009).

Zakończenie

Reasumując rozważania podjęte w artykule, należy stwierdzić, iż w kilkunastoletnim okresie funkcjonowania podatku dochodowego w Polsce mieliśmy do czynienia ze zjawiskiem „zimnej progresji". Ta ukryta forma wzrostu obciążeń podatkowych dotyczyła podatników, którzy opłacali ten podatek według skali podatkowej. Powszechność tego zjawiska dotyczyła kwoty wolnej od podatku. Natomiast w przypadku samych progów podatkowych, określenie skali tego zjawiska jest niezmiernie trudne. Należałoby bowiem poddać analizie wszystkich podatników, którzy przez wzrost swych wynagrodzeń zakwalifikowali się do wyższego progu podatkowego. Bardzo ważne w tym względzie byłyby przyczyny tych podwyżek – czy wynikały one z faktu wzrostu wydajności pracy, czy też były wynikiem jedynie urealnienia otrzymywanych płac. Duża trudność w analizie tego zjawiska nie umniejsza jednak faktu, iż pewną część dochodów podatkowych ustawodawca pozyskał właśnie dzięki opisywanemu zjawisku, na które szczególnie wrażliwe są progresywne podatki dochodowe.

Za niekorzystne zjawisko w tym zakresie należy uznać uchylenie ustawowych gwarancji dla podatników neutralności obciążeń podatkowych względem inflacji. Jak wynika z tabeli 1, granice progów podatkowych w latach 2001–2006 w ogóle się nie zmieniły. W okresie tym jedynie w 2001, 2002 i 2003 r. nieznacznie wzrosła kwota wolna od podatku, żeby później do 2006 r. pozostać na niezmienionym poziomie. Pewną ulgą może być fakt, iż w tym okresie zarówno zmiany przeciętnego wynagrodzenia, jak i zmiany poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych, odbywały się w niewielkim zakresie.

Należy także podkreślić, że od 2007 r. w stosunkowo dużym stopniu podniesiono wartości graniczne poszczególnych progów, co bez wątpienia przyczyniło się do urealnienia tych wartości. Jest to szczególnie widoczne w przypadku przyjęcia wskaźnika zmian cen towarów i usług konsumpcyjnych jako wielkości korygującej (tab. 5).

Bibliografia

Gajl N. (1992), *Teorie podatkowe w świecie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
Gaudemet P.M., Molinier J. (2000), *Finanse publiczne*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
Grądlaski F. (2004), *Wstęp do teorii opodatkowania*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
GUS (1994–2009), Rocznik Statystyczny Rzeczpospolitej, Warszawa.

James S., Nobes, Ch. (1998), *The Economics of Taxation*, Prentice Hall Europe, Hertfordshire.
Litwińczuk H. (1993), *Prawo bilansowe i podatkowe podmiotów gospodarczych. Dla praktyków i dla studentów*, „Kik" Konieczny i Kruszewski s.c., Warszawa.
Von Mises L. (2007), *Ludzkie działalnie: traktat o ekonomii*, Instytut Ludwiga von Milesa, Warszawa.
Owsiak S. (1999), *Finanse publiczne. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
Ożóg I. (2003), *Co trzeba zrobić i co można*, Rzeczpospolita, 8–9 marca.

THE EFFECTS OF „COLD PROGRESSION" ON TAX RATES IN PERSONAL INCOME TAX

Summary

This article was written to show relation between inflation and progression in personal income tax. It's important that progression is used in many countries to tax earned income by natural persons. Under inflation, when governments do not made adjustments to counter the effects of inflation, the equity aspects could be affected. Without that adjustments in progressive tax tariff, inflation pushes taxpayers into higher rate, although equal net real income remains – this process is named "cold progression".

To show it author decided to analyze the progressive rates in personal income tax functioning in Poland during 1992–2009, using two adjusting indexes: average gross nominal wages and salaries and CPI – consumer price index. It's worth to mention, that these two indexes was defined in the tax act law to make adjustments to a progressive rate structure. Although tax rates in analyzed period were lower than its real value.

No adjustments made to progressive tax structure affective higher taxation, what effects on equity aspects of the taxation. The tax system will become more progressive without government acting, what increase unfair feelings in taxpayers minds.